

ÉPÍTŐIPARI DOKUMENTÁCIÓ -, MŰSZAKI PROPAGANDA
ÉS SZAKKÖNYVTÁRÜGY A SZOVJETUNIÓBAN x/

002+02:69 /47/

1960 decemberében alkalmunk nyílt arra, hogy meglátogassuk a központi jellegű tevékenységet folytató szovjet építésügyi dokumentációs, műszaki propaganda és szakkönyvtári szervezeteket. A rendelkezésünkre álló rövid idő a beható tanulmányozást nem tette lehetővé, a szerzett tapasztalatok azonban ennek ellenére is jelentősek. A következőkben ezekről számolok be.

x x x x

A Szovjetunióban az építőipar - akárcsak nálunk is - a népgazdaság önálló ágazata. Ezt az önállóságot azonban oly következtetésekkel kezelik, hogy az építőipar össz-szövetségi, központi dokumentációs intézete és központi könyvtára teljesen függetlenül, a VINITI és a GPNTB /Állami Nyilvános Tudományos Műszaki Könyvtár - a magyar OMK-nak megfelelő hálózati funkcióval / egyenrangú partnereként működik, módszertani irányítást tőlük nem kap.

Az ipar és építőipar irányításának 1956. évi átszervezésekor az össz-szövetségi Építésügyi Minisztériumot megszüntették, s az egykori minisztérium elvi funkcionális tevékenységét a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő ÁLLAMI ÉPÍTÉSÜGYI BIZOTTSÁG /orosznyelvű rövidítése: Goszstroj/ vette át. Ennek tekintélyes létszáma műszaki információs és kiadói osztálya foglalkozik közvetlenül

az építőipari dokumentáció
az építésügyi szakkönyv- és szakfolyóirat kiadás
az építésügyi szakfilmgyártás és terjesztés
az építésügyi szakkönyvtárügy

irányításával.

Az építőipar központi dokumentációs intézménye a moszkvai NJJ Sztrojinformacija, magyarul: ÉPÍTŐIPARI TUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZET. A központi könyvtár szerepét a CNTB po Sztroitel'sztvu is arhi - tekture /magyarul: KÖZPONTI ÉPÍTÉSI ÉS ÉPÍTÉSZETI KÖNYVTÁR/ elnevezésű önálló intézmény tölti be. Mindkettő az ÉPÍTÉSI ÉS ÉPÍTÉSZETI AKADEMIA önálló intézeteként működik. Fontosságuk megköveteli, hogy tevékenységükkel részletesebben is foglalkozunk.

x x x x

x/ A hazai építőipari könyvtári és dokumentációs szervezet kérdéseivel következő számaink egyikében foglalkozunk. Szerk. megj.

Az ÉPÍTŐIPARI TUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZET kutatóintézeti formában működik. Állandó belső munkatársainak létszáma mintegy 160 fő /fordítási és referálási célokra ezenkívül jelentős számú külső munkatérőt is foglalkoztatnak/.

Az intézet legfontosabb feladata kidolgozni az építőipar rendszeres dokumentációs szolgáltatásait. Ezek a következők:

1. ÉPÍTÉS ÉS ÉPÍTÉSZET című referáló lap . A lap bő - olykor ábrákkal ellátott - referátumok formájában ismerteti a legfrissebb szovjet és külföldi folyóirat- és könyvirodalmat. A referátumok minősége kiváló, terjedelmük sokszorosan meghaladja a magyar átlagterjedelmet. Kéthavonta jelenik meg, évi összterjedelme mintegy 120 nyomdai iv. Egy-egy szám átlagosan 1000 referátumot tartalmaz. Az állandóan referált folyóiratok száma kb. 500. Figyelemreméltó a szakkönyvek, hivatalos kiadványok rendszeres ismertetése.

A lap beosztása lényegében a szovjet építőipari osztályozási rendszer gerincét követi. Rovatai:

- Általános problémák
- Regionális tervezés és városépítés
- Épületek
- Mélyépítés
- Szerkezetek
- Építőanyagok
- Épületgépészet
- Építőipari kivitelezés, organizáció, gépesítés
- Építésgazdaság
- Építéstechnika és építészet története és elmélete.

A lap minőségére vonatkozólag meg kell jegyezni, hogy valamennyi általunk ismert referálólap közül kimagaslik, egyetlen hiányossága - ami vélhetőleg hamarosan megoldódik - az időszakonkénti összefoglaló indexek hiánya.

A folyóirat magasnyomással készül; előfizethető.

2. EXPRESSZ INFORMÁCIÓ. A sorozatcím nem az általunk gyanított "gyorsfigyelés" vagy tartalomjegyzék-fordítás fogalmát fedi, hanem ezeknél sokkal magasabbrendű /és ennek ellenére is gyors/ dokumentációs szolgáltatással - tématanulmány-sorozattal - egyenlő. Egy-egy broszúra az építőipar, építészet, regionális tervezés, gépesítés stb. legfontosabb részletproblémáját tárgyalja a külföldi szakirodalom alapján. Rotaprintes sokszorosítással, többszínnyomású ábrákkal készül. Az évente megjelenő 24 füzet előfizethető. Az egyes broszúrákat előre kidolgozott és jóváhagyott tematikai terv alapján állítják össze.

3. A KÜLFÖLDI ÉPÍTŐIPARI TAPASZTALATOK című sorozat egy-egy meghatározott témára összeállított tömörítvényes fordítások gyűjteményéből áll. Magasnyomással, bő ábraanyaggal /autotypfiakkal is! / adják ki.

1961-ben 10 füzet kiadását tervezik. Tematikájuk: ipari építés, lakásépítés, városépítés, előfeszített vasbeton, építőanyagok stb.

4. BEFEJEZETT KUTATÓMUNKÁK GYŰJTEMÉNYEI. Évente egyszer kiadják az építésügyi kutatóintézetek által végzett és befejezett kutatómunkák

annotációinak gyűjteményét. A többszáz oldalas kötet 20-30 soros kivonatban ismerteti egy-egy kutatási jelentés tartalmát. A kiadvány a kutatóintézetekben, tervező- és kivitelezővállalatoknál végzett kutatási-fejlesztési munkákat hivatott népszerűsíteni; az annotációban megadják a kutatási témával foglalkozó intézmény megnevezését és címét. Magasnyomással készül.

5. ÉPÍTŐIPARI FORDÍTÁSOK GYŰJTEMÉNYE. Az intézet fordításnyilván-tartó csoportjához bejelentett, illetőleg házilag készített fordítások címkatalógusai. Negyedévenként jelenik meg. Előfizethető.

6. KÜLFÖLDI SZABVÁNYOK ÉS MŰSZAKI ELŐÍRÁSOK KATALÓGUSAI címmel negyedévenként kiadják a külföldi hivatalos, normatív jellegű kiadványok annotációit.

7. GAZDASÁGI-STATISZTIKAI TÁJÉKOZTATÓ. Az ipar vezető dolgozóinak tájékoztatását szolgáló, a külföldi iparfejlődést összehasonlító mutatókkal illusztráló kisebb terjedelmű kiadványsorozat. Havonta egy kiadvány jelenik meg, rotaprinten sokszorosítva.

Az ismertetett kiadványokon kívül az Intézet a következő szolgáltatásokat nyújtja:

- a/ retrospektív és kurrens szakbibliográfiai tevékenység /keret-szerződések alapján/,
- b/ szaktanácsadó tevékenység /az Intézet mintegy 200, a népgazdasági tanácsoknál, fontosabb igazgatási, tervezési és kutató-szervezeti intézményekben dolgozó szakemberrel tart fenn állandó, levelező kapcsolatot. Ennek keretében a felmerülő műszaki problémákra vagy saját szakemberei, vagy pedig az illetékes külföldi kutatóintézet közreműködésével választ ad a felmerülő műszaki problémákra/,
- c/ filmszolgálat /a Goszstroj irányításával külső filmstudiók útján gondoskodnak a szakfilmek elkészíttetéséről/.

Szervezetileg az Intézet tudományos szintű tevékenységet folytató "szektorokra" és szolgáltató jellegű osztályokra oszlik. A tudományos dolgozókat - akiknek mintegy egyharmada kandidátusi minősítéssel bír - a szektorok tömörítik, amelyek megoszlása nagy vonalakban a szovjet építőipari osztályozási rendszer főosztályainak tagolását követi.

A kiadványok anyagának összegyűjtése, tematikájuk kidolgozása a szektorokban történik. A fordítási, szerkesztési, kéziratelőkészítési, kiadási és terjesztési teendőket az egyes osztályok látják el.

A kiadványok sokszorosítását részben házilag /az Akadémia központi sokszorosítóintézetében/, részben a Goszstrojizdat kiadóvállalat útján, magasnyomással oldják meg.

Az Intézet tudományos tevékenységét a tudományos titkár koordinálja, aki egyúttal az Intézet mellett működő TUDOMÁNYOS TANÁCS titkára is. A 39 főből - kiváló elméleti és gyakorlati szakemberekből álló - tanács az egyes szektoroknak megfelelő szekciókra oszlik.

A referálólapp szerkesztését szerkesztői kollégium végzi, melyet az Intézet igazgatója vezet.

X X X X

A KÖZPONTI ÉPÍTÉSI ÉS ÉPÍTÉSZETI KÖNYVTÁR /CNTB/ az építőipar legnagyobb könyvtára: állománya mintegy egymillió könyvtári egység. A könyvtár létszáma 70 fő.

A külön folyóirat- és könyvolvasó termekkel rendelkező könyvtár az építőipar valamennyi dolgozója számára hozzáférhető.

Állománya elsősorban a megszünt Építésügyi Minisztérium könyvtárának és egyéb, időközben beolvasztott könyvtárak állományából tevődik össze. A könyveket háromszintes, vasszerkezetű, felvonóval ellátott rak-tárban tárolják.

A könyvtár feladata az Akadémia felügyelete alá tartozó intézetek kiszolgálása is, a szóbanforgó intézetek olykor jelentős állományu /több tízezer kötet/ könyvtárai tekintetében a hálózati központ szerepét tölti be.

A könyvállományt ETO szakrendben és tárgyszókatálogosokon tartják nyilván.

A könyvtár élénk könyvtárközi kölcsönzési forgalmat bonyolít, mintegy 200 intézménnyel áll rendszeres kölcsönző kapcsolatban.

Külön ki kell emelni a könyvtár hatalmas bibliográfiai munkáját, amelynek keretében havonta mintegy 3000 bel- és külföldi dokumentum /folyóiratcikkek, könyvek, hivatalos kiadványok/ tartalmát tárják fel. A feltárt anyag tulnyomórészt közzétételük az "ÉPÍTÉS ÉS ÉPÍTÉSZET BELFÖLDI BIBLIOGRÁFIAI TÁJÉKOZTATÓJA" és az "ÉPÍTÉS ÉS ÉPÍTÉSZET KÜLFÖLDI BIBLIOGRÁFIAI TÁJÉKOZTATÓJA" című, havonta megjelenő folyóirataiban. Mindkét folyóirat egy-egy száma mintegy 1000 annotált címfordítást tartalmaz.

Ezekon kívül - az építőipar kutatási-fejlesztési terveiben szereplő fontosabb témákra - témabibliográfiákat állítanak össze, amelyeket rendkívül olcsón /maximálisan 2 rubelért/ terjesztenek. A bibliográfiák terjedelmére jellemző, hogy az "ÉPÍTŐANYAGOK ÉS SZERKEZETEK KORROZIÓJA" című munka például 1220 címet tartalmaz.

1961-ben 15 ilyen témabibliográfia kiadását tervezik.

x x x x

A Szovjetunió Népgazdasági Kiállítá-sának építőipari osztálya által végzett újszerű és hatalmas méretű műszaki propagandatevékenységről, a szakfilmgyártási és terjesztési munkáról, a rádió és televízió műszaki propagandaeszközeként való felhasználásáról szóló beszámolót - mivel meghaladná a "Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója" kereteit, mellőzöm.

x x x x

Befejezésül néhány szó a területi információs és propagandamunkáról. Ennek szervezeti és funkcionális jellemzőit ZENTAI Béla korábban megjelent cikkében^{x/} már részletesen ismertette.

^{x/} A Szovjetunió műszaki tájékoztatási irodái. MKT, 1960. 5. sz. p.1-20.

Az építőipar területén a tevékenység központi irányítását ösz-szövetségi szinten a Goszsztroj SZSZSZR már említett műszaki információs és kiadói osztálya /illetőleg dokumentációs intésete: a NJJ Sztrojin-formacija/ végzi.

A szövetségi köztársaságok, illetőleg népgazdasági kerületek vezető építőipari dokumentációs szervezetei a moszkvai Építőipari Tudományos Tájékoztatási Intézet-tel szoros kapcsolatot tartanak fenn: résztvesznek az Intézet tudományos tanácsának munkájában, rendszeresen megküldik az általuk gyűjtött hazai információs anyagokat stb.

Az üzemeknél, kivitelező vállalatoknál, tervező- és kutatóintézetek-nél működő műszaki tájékoztatási irodák /BTI/, műszaki kabinetek, "TECHNIKA HÁZAI" /Doma Tehniki/ metodikai irányítását a népgazdasági tanácsok információs irodái, illetőleg az egyes köztársaságok építésügyi minisztériumainak, illetőleg Goszsztrojainak információs osztályai végzik. Ezek összegyűjtik, és összesítik, majd az ösz-szövetségi Goszsztroj információs osztályához továbbítják a felügyeletük alá tartozó információs szervek éves terveit.

Egy-egy CBTI építőipari részlegének éves terve többek között a következőket tartalmazza:

- munkamódszer-átadó tanfolyamok szervezése építőipari kivitelező vállalatoknál,
- helyi szakkiállítások rendezésének ütemterve,
- szakfilmek üzemi építéshelyi bemutatásának ütemterve,
- meghatározott műszaki- és gazdasági kérdésekkel kapcsolatos ankétok naptári terve,
- műszaki- és gazdasági témákkal kapcsolatos "kérdesz-felelek" rendezvények,
- ujtók találkozói,
- vállalatok és építkezések műszaki könyvtárainak és információs csoportjainak ellenőrzése és metodikai támogatása,
- közvetlen levelezőhálózat létrehozása,
- új információs egységek létrehozásának szervezése.

Az építőipari kivitelező vállalatok, építőanyagipari üzemek, nagy építkezések műszaki információs és propaganda csoportjai általában "Technika Háza" vagy "műszaki kabinet" elnevezéssel működnek, nagy vállalatoknál "Műszaki Tájékoztatási Irodákat" létesítenek, és ezek felügyelete alá helyezték a műszaki propagandát folytató "Technika Háza"-t.

A b r a t s z k i vizierőmű-építkezésen működő Technika Háza például mintaszerű információs és propagandamunkát végez. 60 ezer kötetes könyvtárának az építésvezetőségeken 26 fiókja van.

Tevékenységének néhány fontosabb területe:

- szakelőadások
- műszaki ankétok
- szakmunkás-ankétok
- az egyes építésvezetőségeken szerzett technológiai eredmények, ujtások rendszeres gyűjtése
- információs anyagok terjesztése.

A szovjet építőipari dokumentációs és propagandatevékenység sajátos vonásait összefoglalva a következőket állapíthatjuk meg:

1. Az építőipari dokumentáció önálló, a VINITI és CPNTB tevékenységétől független szervezeti formában működik.
2. Felső /össz-szövetségi/ szinten a dokumentációs /és propaganda/ tevékenység, valamint a szakkönyvtári tevékenység irányítását külön központi tájékoztatási intézet és külön központi könyvtár végzi.
3. Minden egyéb szinten a kétfajta tevékenység szorosan egybefonódik.
4. A dokumentációs /pontosabban: műszaki információs/ tevékenységnek fontos része a legkülönbözőbb képzettségi szinteken végzett műszaki propagandamunka.
5. Jelentős műszaki propagandát /és ezzel párhuzamosan a különféle tájékoztató, ismeretterjesztő kiadványok, plakátok, prospektusszerű kiadványok/ folytatnak a munkások, szakmunkások részére.
6. A tájékoztatási és propagandamunkával hatalmas központi intézmények és kiterjedt területi apparátus foglalkozik.
7. A központi és helyi információs szervezetek működését, létszámát, hatáskörét pontos - gyakran a sajátos területi viszonyokhoz igazodó - előírások szabályozzák.

Zircz Péter

x x x x

Zircz, P.: Documentation, technical propaganda and special libraries of the building industry in the Soviet Union. /Experiences of a study tour in the SU./

The information and publishing department of the State Building Committee /Gostroi/ working in collaboration with the Council of Ministers deals directly with the guidance of documentation, editing of books and journals, making films, and with the works in special libraries in the field of the building industry.

Documentation is centralized in the Scientific Institute of Building Information / NII Stroinformatzia/ in Moscow. There is also a Central Library for Building and Architecture /CNTB po Stroitel'stvo i Arhitektуре/. Both function as institutes of the Academy of Building and Architecture.

The Institute consists of 166 staff members and a great number of outside collaborators. Its documentation services comprise:

- the abstracting journal " Building and Architecture ",
- the "Express Information", a series of subject,
- the series "Experiences of the Foreign Building Industry", being a collection of digested translations in particular subjects,
- the "Reports on accomplished research works", an annotated list of the research works of the various institutes in this field,
- the " Economical Statistical Review", presenting the development of foreign industries with comparative indexes,
- other bibliographical and indexing services.

The Central Library for Building and Architecture is the biggest library in the building industry, its stock consists of about 1 000 000 units. Abstracts and indexes of about 3000 Soviet and foreign documents in various lists and bibliographies.

Within the factories and enterprises of building industry technical information bureaux /BTI-s/, technical cabinets and houses of technics are functioning; e.g. the technical library of the construction of the water power station in BRATSK has 60 000 volumes and it fulfills various tasks of propaganda and information.

+ + +

